

JE MOET JE LEVEN VERANDEREN

van Sloterdijk naar Rilke en
Steiner en terug

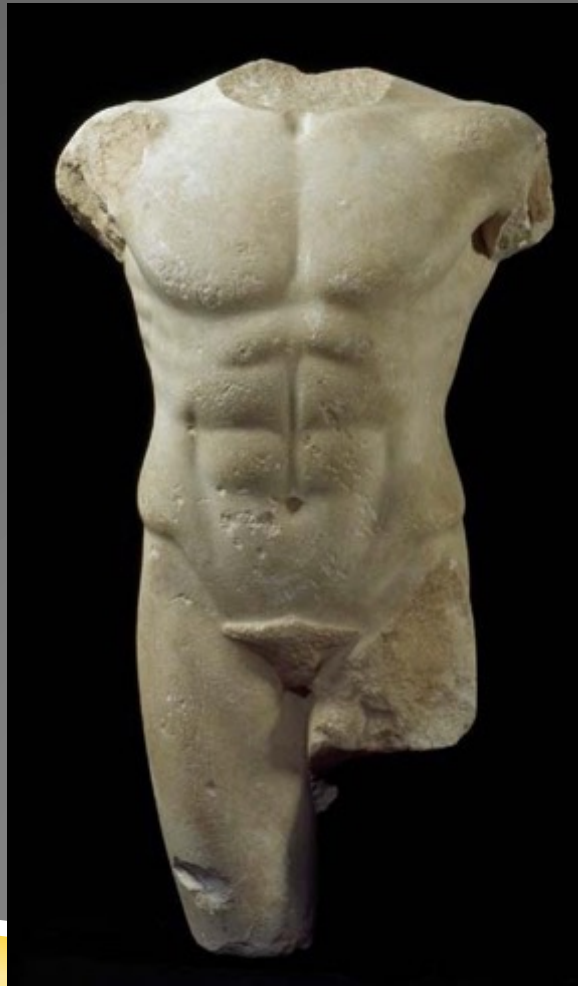
een frisse kijk op antroposofie

ARCHAISCHER TORSO APOLLOS

ARCHAÏSCHER TORSO APOLLOS

Wir kannten nicht sein unerhörtes Haupt,
darin die Augenäpfel reiften. Aber
sein Torso glüht noch wie ein Kandelaber,
in dem sein Schauen, nur zurückgeschraubt,

sich hält und glänzt. Sonst könnte nicht der Bug
der Brust dich blenden, und im leisen Drehen
der Lenden könnte nicht ein Lächeln gehen
zu jener Mitte, die die Zeugung trug.

Sonst stünde dieser Stein entstellt und kurz
unter der Schultern durchsichtigem Sturz
und flimmerte nicht so wie Raubtierfelle

und bräche nicht aus allen seinen Rändern
aus wie ein Stern, denn da ist keine Stelle,
die dich nicht sieht. Du mußt dein Leben ändern.

Rainer Maria Rilke (1908)

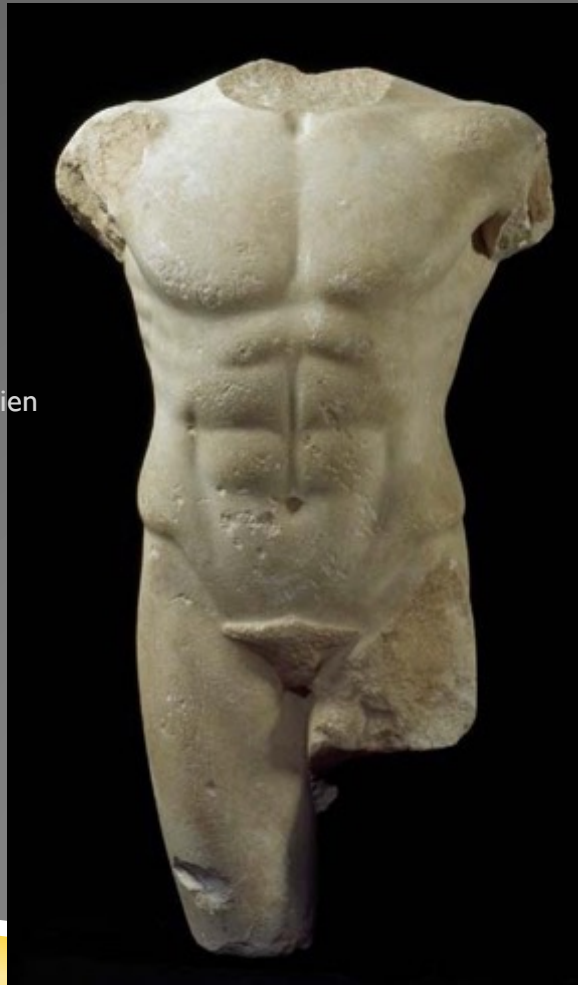
ARCHAÏSCHER TORSO APOLLOS

Wij kenden niet zijn ongehoorde hoofd,
waarin de oogappels rijpten. Maar
zijn torso gloeit nog als een kandelaar,
waarin zijn blik, alleen teruggeschoven,

standhoudt en glanst. Anders kon de boeg
van de borst je niet blinden en in het lichte draaien
van de lendenen kon geen glimlach gaan
naar dat midden, dat de verwekking droeg.

Anders stond deze steen misvormd en kort
onder de doorzichtige stolp van de schouders
en flikkerde niet als roofdierhuid,

en zou niet uit al zijn randen breken
los als een ster: want er is geen plek
die jou niet ziet. Je moet je leven veranderen.

Wir kannten nicht sein unerhörtes Haupt,
darin die Augenäpfel reiften. Aber
sein Torso glüht noch wie ein Kandelaber,
in dem sein Schauen, nur zurückgeschraubt,

sich hält und glänzt. Sonst könnte nicht der Bug
der Brust dich blenden, und im leisen Drehen
der Lenden könnte nicht ein Lächeln gehen
zu jener Mitte, die die Zeugung trug.

Sonst stünde dieser Stein entstellt und kurz
unter der Schultern durchsichtigem Sturz
und flimmerte nicht so wie Raubtierfelle

und bräche nicht aus allen seinen Rändern
aus wie ein Stern, denn da ist keine Stelle,
die dich nicht sieht. Du mußt dein Leben ändern.

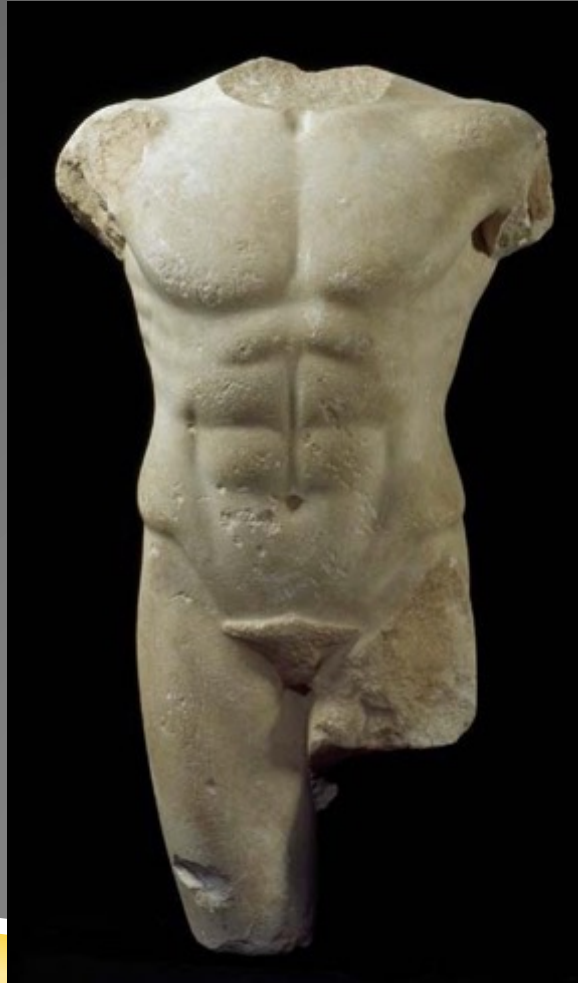
PETER SLOTERDIJK

Je moet je leven
veranderen

Boom

PETER SLOTERDIJK

Wir kannten nicht sein unerhörtes Haupt,
darin die Augenäpfel reiften. Aber
sein Torso glüht noch wie ein Kandelaber,
in dem sein Schauen, nur zurückgeschraubt,

sich hält und glänzt. Sonst könnte nicht der Bug
der Brust dich blenden, und im leisen Drehen
der Lenden könnte nicht ein Lächeln gehen
zu jener Mitte, die die Zeugung trug.

Sonst stünde dieser Stein entstellt und kurz
unter der Schultern durchsichtigem Sturz
und flimmerte nicht so wie Raubtierfelle

und bräche nicht aus allen seinen Rändern
aus wie ein Stern, denn da ist keine Stelle,
die dich nicht sieht.

Du mußt dein Leben ändern.

Rainer Maria Rilke (1908)

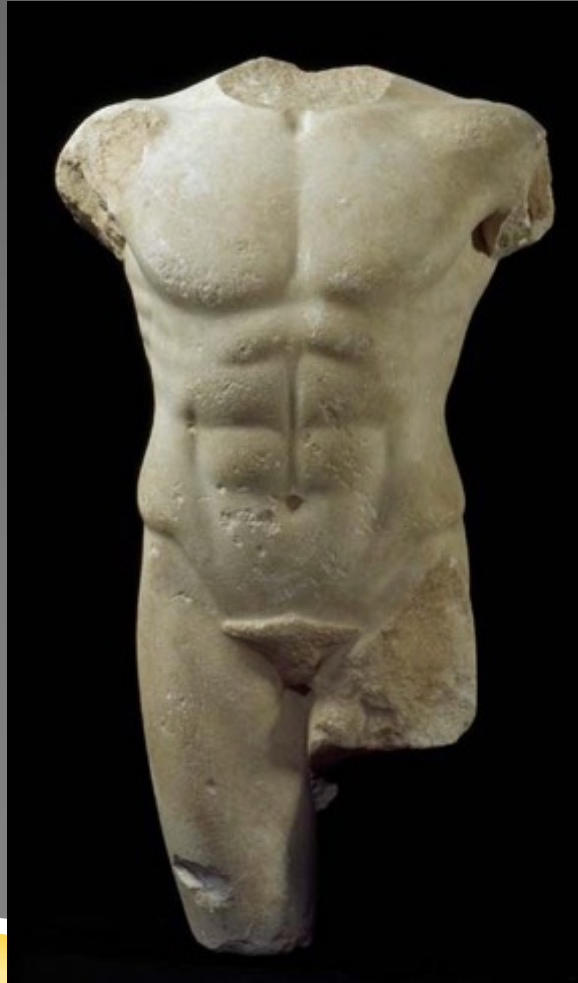
PETER SLOTERDIJK

PETER
SLOTERDIJK

Je moet je leven
veranderen

Boom

Wir konnten nicht sein unerhörtes Haupt,
darin die Augenäpfel reiften. Aber
sein Torso glüht noch wie ein Kandelaber,
in dem sein Schauen, nur zurückgeschraubt,

sich hält und glänzt. Sonst könnte nicht der Bug
der Brust dich blenden, und im leisen Drehen
der Lenden könnte nicht ein Lächeln gehen
zu jener Mitte, die die Zeugung trug.

Sonst stünde dieser Stein entstellt und kurz
unter der Schultern durchsichtigem Sturz
und flimmerte nicht so wie Raubtierfelle

und bräche nicht aus allen seinen Rändern
aus wie ein Stern, denn da ist keine Stelle,
die dich nicht sieht.

Du mußt dein Leben ändern.

Rainer Maria Rilke (1908)

JE MOET JE LEVEN VERANDEREN

«Als men alle leerstellingen van de papyrusreligies, de perkamentreligies, de griffel- en ganzenveerreligies, de kalligrafische en typografische religies, alle orderegels en sekteprogramma's, alle meditatiehandleidingen, alle trainingsvoorschriften en diëten in een gemeenschappelijke werkplaats zou verzamelen, om ze op één noemer te brengen, dan zou hun uiterste concentraat niets anders uitspreken dan wat de dichter in een translucide moment de archaïsche torso van Apollo laat uitstralen.

Je moet je leven veranderen! [...] Het is de absolute imperatief – het metanoëtische bevel zonder meer. [...] Het is de autoriteit van een ander leven in dit leven. Ze treft mij aan in een subtiële insufficiëntie, die ouder en vrijer is dan de zonde. Het is mijn innerlijke nog-niet.»

JE MOET JE LEVEN VERANDEREN

«Ik leef weliswaar al, maar iets zegt tegen mij met ontegensprekelijke autoriteit: je leeft nog niet echt. [...] Het is de autoriteit van een ander leven in dit leven.»

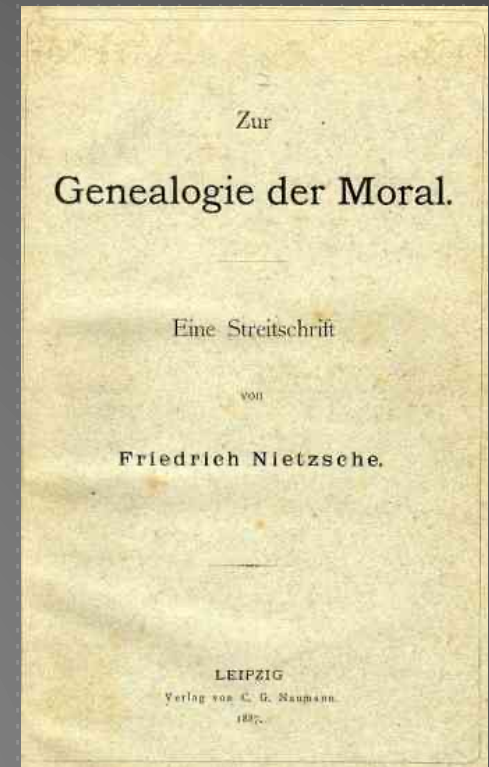
JE MOET JE LEVEN VERANDEREN

«De sinds 1900 explosief florerende sportcultus heeft een eminente betekenis voor de geestesgeschiedenis, beter gezegd: voor de geschiedenis van de ethiek en de ascese, omdat zich daarin een baanbrekende accentverschuiving in het oefengedrag manifesteert – een transformatie die men nog het best kan omschrijven als resomatisering, respectievelijk despiritualisering van de ascese.*»

* Het woord *askèsis* (naast het woord *meletè*) betekent in het klassieke Grieks simpelweg ‘oefening’ of ‘training’.

NIETZSCHE: *De genealogie van de moraal*

«Vanaf een ver hemellichaam gelezen, zou het hoofdletterschrift van ons aardse bestaan wellicht tot de conclusie kunnen verleiden dat de aarde de *ascetische planeet* bij uitstek is, een uithoek vol ontevreden, hoogmoedige, akelige schepsels, die niet van een intense ergernis over zichzelf, de aarde en alle leven kunnen afkomen en zichzelf zoveel mogelijk pijn doen, uit genoeg in het pijn doen: waarschijnlijk hun enige genoeg.»

JE MOET JE LEVEN VERANDEREN

«Met die ontdekking (van de historische ascetische levensstijlen) staat Nietzsche [...] aan het begin van de moderne, niet-spiritualistische ascetologieën met hun aanverwante disciplines, zoals fysio technieken en psychotechnieken, diëto logieën en autogene trainingen, kortom al die vormen van op zichzelf gericht oefenen en van het werken aan de eigen vitale vorm, die ik samenvat onder de noemer ‘antropotechniek’.»

JE MOET JE LEVEN VERANDEREN

3 reacties op Nietzsche (door P. Sloterdijk)

I.

«Nietzsches nieuwe kijk op de ascese werd pas mogelijk in een tijd waarin de ascese zich postspiritueel somatiseert, terwijl de uitingen van spiritualiteit daarentegen op postascetische, ongedisciplineerde en informele sporen belanden. **De despiritualisering van de ascese is vermoedelijk de meest ingrijpende gebeurtenis in de actuele geschiedenis van de mensheid.** »

JE MOET JE LEVEN VERANDEREN

3 reacties op Nietzsche (door P. Sloterdijk)

II.

«Nadat het ascetische hemellichaam is ontdekt, wordt het steeds duidelijker dat er **een pregnant verschil bestaat tussen degenen die iets of veel van zichzelf weten te maken en degenen die niets of weinig van zichzelf weten te maken.**

[...]

Dat de oorzaak van de ongelijkheid tussen de mensen in hun invulling van de ascese zou kunnen liggen, in de verscheidenheid van hun reacties op de uitdagingen van het oefenende leven, deze gedachte is in de geschiedenis van het onderzoek naar de fundamentele oorzaken van de verscheidenheid tussen mensen nog nooit geformuleerd.»

JE MOET JE LEVEN VERANDEREN

3 reacties op Nietzsche (door P. Sloterdijk)

II.

«Nadat het ascetische hemellichaam is ontdekt, wordt het steeds duidelijker dat er **een pregnant verschil bestaat tussen degenen die iets of veel van zichzelf weten te maken en degenen die niets of weinig van zichzelf weten te maken.**

[...]

Tot de hoogste klasse behoren de mensen die geluisterd hebben naar de imperatief die hen uit hun oude leven katapulteert; tot de overige klassen al diegenen die hier voor hun eigen 'bestwil' niets van gezien of gehoord hebben. [...] Deze niet-politieke klassenscheiding inaugureert de geschiedenis van de innerlijke getuige of van de 'observator'.»

JE MOET JE LEVEN VERANDEREN

3 reacties op Nietzsche (door P. Sloterdijk)

III.

«... de vraag van Nietzsche aan het einde van *Zur Genealogie der Moral*, namelijk waar het menselijk leven zich na de godenschemering nog op kan oriënteren, levert geen enkel probleem op. De vitaliteit, zowel in somatische als in geestelijke zin opgevat, is zelf het medium dat een verschil tussen meer en minder bevat. **Ze heeft het verticale moment, dat richtinggevend is voor het opklimmen, in zich; ze heeft geen externe of metafysische aantrekkingskrachten nodig.** Dat God dood zou zijn, speelt in deze context geen enkele rol. Met of zonder God komt iedereen niet verder dan zijn vorm toestaat.»

PETER SLOTERDIJK

In *Vrij Nederland* van 6 juni 2009

«Ik zeg u: de crisis zal een nieuwe elite tot stand brengen. We staan werkelijk aan het begin van een nieuwe missie. [...] Die elite bestaat uit die mensen die gehoor geven aan de stem van de crisis. Ik geloof dat er een reeks milieuorganisaties is die tot de nieuwe elite behoren, die deze stem van de werkelijkheid nog beter en duidelijker horen. En er ook intensiever gehoor aan geven dan de meeste anderen. Het consumptiesysteem heeft nauwelijks gereageerd. We leven vandaag de dag in een palliatief stadium. Mensen zijn bereid alle uiterlijkheden te wijzigen, zolang ze het systeem maar niet hoeven te veranderen.»

JE MOET JE LEVEN VERANDEREN

«In een wereld waarin het gros meedoet aan het collectieve zelfbedrog zijn de circusmensen de enigen die niet sjoemelen – wie op het hoge koord loopt, kan geen seconde doen alsof.»

JE MOET JE LEVEN VERANDEREN

«We kunnen, zoals ik zal laten zien, niet niet oefenen en niet niet leren leven. Je moet ook leren een slechte leerling te zijn.»

«Onder ‘oefening’ versta ik elke handeling waardoor de geschiktheid voor de volgende uitvoering van dezelfde houding op peil gehouden of verbeterd wordt, om het even of die handeling expliciet als ‘oefening’ wordt bestempeld.»

JE MOET JE LEVEN VERANDEREN

«Je moet op de innerlijke verticale lijn letten en nagaan hoe de aantrekkingskracht van de bovenste pool op je inwerkt! Het is niet het rechtop lopen dat de mens tot mens maakt, het is het kiemende besef van het innerlijke niveauverschil dat in de mens de oprichting bewerkstelligt.»

SLOTERDIJK OVER R. STEINER

«De grondlegger van de antroposofie heeft met zijn uitgangspunten de verticaliteit op een nieuwe manier gedefinieerd en de menselijke subjectiviteit aan een andere sfeer gekoppeld. Steiners mededelingen uit de geestelijke wereld, waarmee hij de pedagogie, de landbouw, de geneeskunde en vele andere gebieden een nieuwe impuls gaf, zijn quasi-mediale 'doorgevingen' van de 'imperatief tot verandering'.» (Sloterdijk in een tv-interview)

'Verticaliteit' betekent bij Sloterdijk zoveel als oefening, zelfdiscipline, training, wat een mens boven de profane laagte van de maatschappelijke 'horizontaliteit' moet doen uitsteken. Ook Steiner wilde de menselijke subjectiviteit verheffen tot het geestelijke in de kosmos, tegen de materialistische tijdgeest in. Daartoe stelde hij een meditatieve 'scholingsweg' voor, die als eindpunt leidt tot een volledig bewust helderziend onderzoeksvormen van de bovenzintuiglijke/geestelijke wereld. In principe komt dit overeen met wat Sloterdijk 'antropotechnieken' noemt:

«Hieronder versta ik de mentale en fysieke oefenmethodes waarmee de mensen van de meest uiteenlopende culturen hebben geprobeerd hun kosmische en sociale immuunstatus ten opzichte van vage levensrisico's en acute doods zekerheid te optimaliseren.» (uit: *Je moet je leven veranderen*)

JE MOET JE LEVEN VERANDEREN

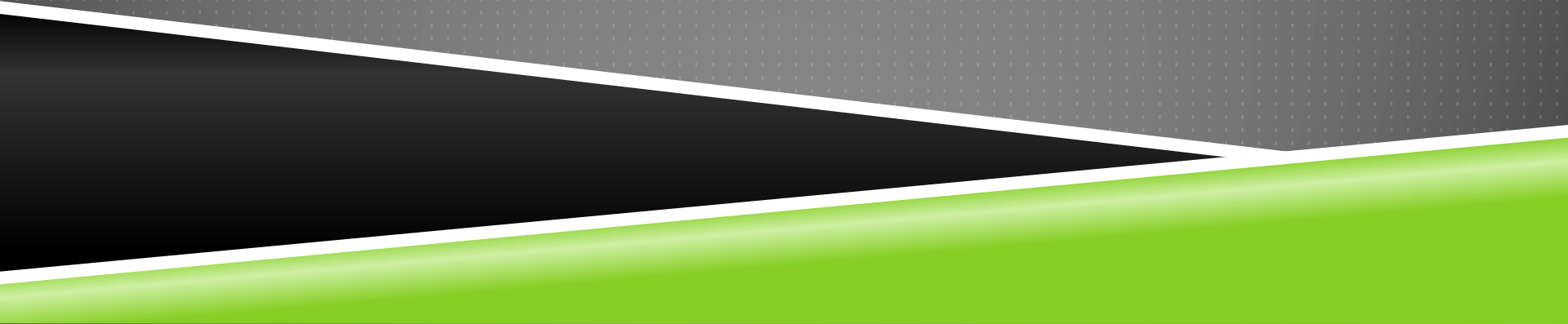
«Wie mensen zoekt, vindt asceten; wie asceten observeert, ontdekt acrobaten.»

«Acrobatiek is overal in het spel waar het erom gaat het onmogelijke als een makkelijke oefening voor te spiegelen.»

«Natuurlijk betekent schoolpraktijk ook altijd exoterie en voorbereiding op ambten. In de hete kern van de leer staat echter het leiden van de adepten naar de loodrechte wand waartegen ze omhoog naar het onmogelijke moeten proberen te klimmen.»

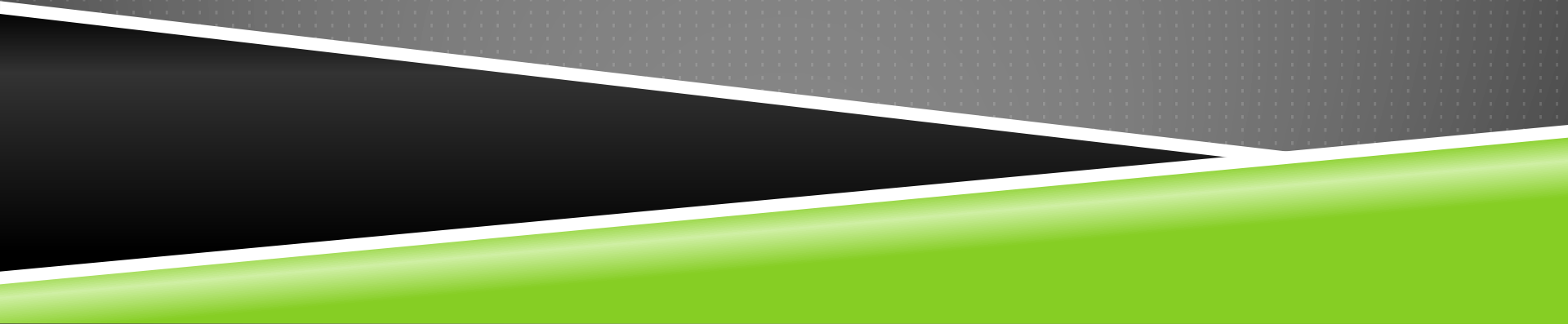
«Terwijl de gewone trainer iemand is 'die wil dat ik wil', werkt de spirituele trainer als iemand die niet wil dat ik niet wil.»

DE ANTROPOSOFISCHE SCHOLINGSWEG

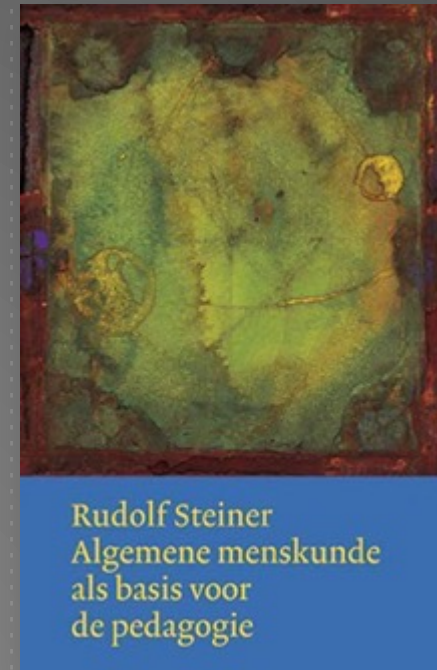
DE ANTROPOSOFISCHE SCHOLINGSWEG

De persoonlijkheid van de leraar

DE ANTROPOSOFISCHE SCHOLINGSWEG

De persoonlijkheid van de leraar

DE ANTROPOSOFISCHE SCHOLINGSWEG

De persoonlijkheid van de leraar

- initiatiefkraft
- interesse voor de wereld
- moed tot waarheid – geen compromis met de onwaarheid
- verantwoordelijkheidsgevoel
- geduld
- emotioneel evenwichtig
- goed en onbevooroordeeld waarnemingsvermogen
- levendige fantasie
- levendig en fris van stemming, nooit pedant of een zuurpruim worden
- inzicht in de driedigheid van de mens

DE ANTROPOSOFISCHE SCHOLINGSWEG

Opleiding en verdere scholing van de persoonlijkheid

- universiteiten en hogescholen: nauwelijks aandacht voor deze aspecten

DE ANTROPOSOFISCHE SCHOLINGSWEG

Opleiding en verdere scholing van de persoonlijkheid

«Iedereen weet dat een diploma van een hogeschool of universiteit helemaal niets zegt over de degelijkheid, het plichtsgevoel, de fantasie, de bereidheid tot offers of de betrouwbaarheid van een persoon in zijn of haar beroep. Creativiteit, moed en zelfstandigheid staan in geen enkel attest of getuigschrift.»

Jens Bjørneboe

DE ANTROPOSOFISCHE SCHOLINGSWEG

Opleiding en verdere scholing van de persoonlijkheid

«Wie eenmaal op Rudolf Steiner gestoten is, kan nooit meer doen alsof Steiner niet bestaat.»

DE ANTROPOSOFISCHE SCHOLINGSWEG

Opleiding en verdere scholing van de persoonlijkheid

«Wie eenmaal op Rudolf Steiner gestoten is, kan nooit meer doen alsof Steiner niet bestaat.»

WAT KAN RUDOLF STEINER
OF DE ANTROPOSOFIE
VOOR ONS BETEKENEN?

Rudolf Steiner over antroposofie en scholing

«En het is niet alleen de taak van de antroposofie om in de plaats van een verkeerde wereldbeschouwing een juiste wereldbeschouwing neer te zetten – dat is een theoretische uitdaging – het wezen van de antroposofie maakt zich in onze tijd waar doordat niet alleen een ander idee wordt nagestreefd, maar door een daad: om ziel en geest weer uit het lichamelijk-fysieke los te trekken en de mens op te tillen naar de sfeer van ziel en geest, opdat hij geen denk-, gevoels- en waarnemingsautomaat wordt.»

(vergadering van 24 juli 1920)

Rudolf Steiner over antroposofie en scholing

«Als u niet weet hoe u het een of ander in de les moet overbrengen, wanneer en op welke plaats, dan zal u altijd iets daarover te binnen kunnen schieten, wanneer u zich goed herinnert wat er in deze 14 dagen aan de orde is geweest. Natuurlijk zouden veel dingen nog veel vaker gezegd moeten worden, maar ik wil van u ook geen lesmachines maken, maar vrije, zelfstandige leraren. Daarom heeft u alles van de afgelopen veertien dagen ook op deze wijze te horen gekregen. De tijd was immers zo kort dat er voor de rest wel een beroep gedaan moest worden op uw eigen toegewijde en begripvolle activiteit.»

(uit de slotwoorden van de cursus 'Algemene menskunde', 6 sept. 1919)

Rudolf Steiner over antroposofie en scholing

«Het moet ons duidelijk zijn dat het er niet om gaat te propaganderen dat er zoveel mogelijk doorgewinterde lanterfanter hier komen hospiteren, maar dat het erom gaat dat de antroposofische geest waaruit de navolgende vrijescholen moeten komen, apert aanwezig moet zijn.»

(vergadering van 24 juli 1920)

Rudolf Steiner over antroposofie en scholing

«We moeten ernst leren maken met een gedachte die, gebaseerd op de antroposofie, herhaaldelijk is uitgesproken en die voor ons belangrijk is: wij zijn op een bepaald moment afgedaald uit de geestelijke werelden naar de fysieke wereld. De kinderen die wij nu tegenkomen, zijn later afgedaald. Zij hebben de geestelijke wereld nog een tijdlang ervaren, terwijl wij al hier in de fysieke wereld waren. [...] Met elk kind ontvangen wij een boodschap uit de geestelijke wereld over dingen die wij niet meer hebben meegemaakt.»

+

«Dat we dat als levend gevoel in ons dragen, dat is een werkelijke lerarenmeditatie van enorm grote en krachtige betekenis.»

(vergadering van 24 juli 1920)

Rudolf Steiner over antroposofie en scholing

«Als u bijvoorbeeld een boterham eet, dan is dat aanvankelijk een bewust proces; maar wat er dan daarna gebeurt, als de boterham door het gecompliceerde stofwisselingsproces heen gaat, dan is dat iets waar u niet veel invloed op kunt uitoefenen. [...] Wanneer u nu menskunde studeert zoals wij dat gedaan hebben, dan beleeft u dat allereerst bewust; mediteert u dan later daarover, dan speelt zich in u een innerlijk geestelijk-psychisch verteringsproces af en dat maakt u tot opvoeder en onderwijzer. Net zoals de stofwisseling u in dat andere geval tot een levend mens maakt, zo maakt dit mediterend verteren van ware menskunde u tot een opvoeder.»

(voordracht van 21 sept. 1920, uit: 'Menskunde, innerlijk vernieuwd')

Rudolf Steiner over antroposofie en scholing

«Zulke beschouwingen zoals die van vandaag, als we ze steeds weer in ons opwekken, ook al denken we er maar 5 minuten per dag aan terug, ze brengen het hele innerlijke zieleleven in beweging.»

+

«Als u daarvoor eenmaal kracht hebt ontwikkeld, kunt u in drie seconden tot stand brengen waarmee u een dag lang bij het lesgeven verder kunt. Tijd verliest zijn betekenis als het erom gaat het bovenzinnelijke tot leven te wekken.»

(voordracht van 21 sept. 1920, uit: 'Menskunde, innerlijk vernieuwd')

Rudolf Steiner over antroposofie en scholing

«Meditatie moet in ons moderne bewustzijn iets zijn dat volkomen helder is.»

(voordracht van 20 aug. 1922, uit: *‘Die geistig-seelischen Grundkräfte der Erziehungskunst’*)

Rudolf Steiner over antroposofie en scholing

«Wanneer iemand eenmaal begint te mediteren, dan volbrengt hij daarmee de enig werkelijk volledig vrije daad in dit mensenleven.»

«Als we het plan opvatten om 's avonds en 's morgens een meditatie te doen, opdat we geleidelijk leren in de bovenzinnelijke wereld te schouwen, dan kunnen we daar elke dag mee stoppen. Daartoe staat niets in de weg. En de ervaring leert ook dat de meeste mensen die met mooie voornemens aan het meditatieve leven beginnen, zeer snel weer opgeven. We zijn daarin volkomen vrij. Mediteren is een oervrije daad. Als we onszelf ondanks dat trouw blijven, als we onszelf, niet een ander, maar alleen onszelf eenmaal beloven dat we dit mediteren trouw zullen blijven, dan is dat op zichzelf een ongelooflijke kracht in de ziel, dit zichzelf gewoon trouw kunnen blijven.»

(voordracht van 20 aug. 1922, uit: 'Die geistig-seelischen Grundkräfte der Erziehungskunst')

Antroposofie studeren

Marcel de Leuw:

«Door het goed bestuderen van menskunde, kun je in jezelf een bron wekken die energie geeft.»

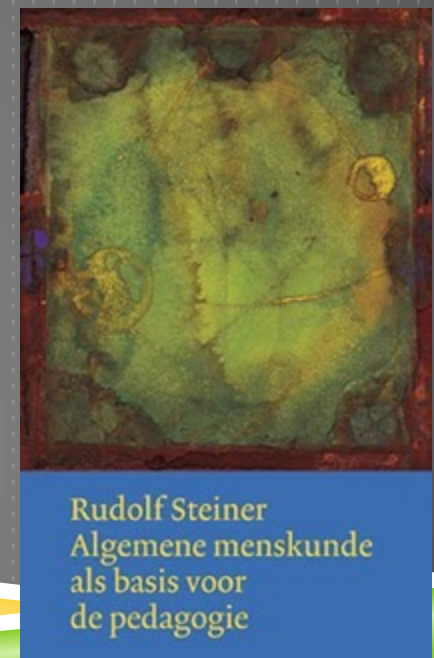

Antroposofie studeren

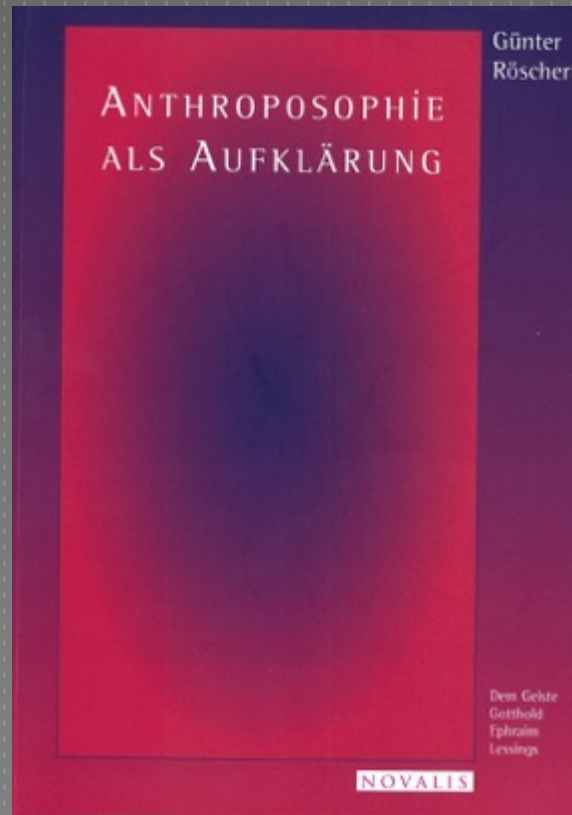
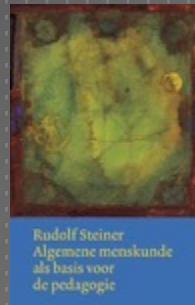
Marcel de Leuw:

methode voor het bestuderen van *Algemene menskunde*

- meedenken
- nadenken
- zelfdenken
- dan: mediteren = verwarmen met het hart
- goed slapen = «de voorwaarde om het gemediteerde in je slapende wil te krijgen zodat je voor de klas de juiste dingen doet. Rudolf Steiner noemt dit 'geestherinneren'.»

Antroposofie studeren

DE FILOSOFISCHE TRILOGIE VAN RUDOLF STEINER

In de tweede helft van de 19de eeuw schreef Rudolf Steiner, lang voor er van antroposofie sprake was, zijn drie grote basiswerken:

- *Waarnemen en denken*
- *Waarheid en wetenschap*
- *De filosofie van de vrijheid*

Als voortzetting van de thematiek 'metamorfose van de wetenschap' kun je dit werkjaar in Antwerpen een cyclus volgen over deze drie filosofische basiswerken. Peter Heusser benadrukte in zijn slotvoordracht op de conferentie *Metamorfose-22* dat de zo noodzakelijke metamorfose van het denken en het onderzoeken de zelfscholing van het denken veronderstelt, aan de hand van deze drie werken.

Elk van deze drie werken zal op drie avonden belicht worden. De eerste avond is gefocust op de situering in het leven en het œuvre van Rudolf Steiner alsook op de hoofdlijnen van het werk; de tweede avond is gericht op een centraal thema van het werk, eventueel met tekstfragment. Op de derde avond gaan de twee sprekers met elkaar en met het publiek in gesprek over de inhoud, de actualiteit en hoe je met dit werk kan omgaan.

Rudolf Steiner, 1882

Waarnemen en denken

- vrijdagen 23 september, 7 en 21 oktober
met Wilbert Lambrechts en Jos Verhulst

Waarheid en wetenschap

- vrijdagen 13 en 27 januari, 10 februari
met Wim Foquet en Sim Boels

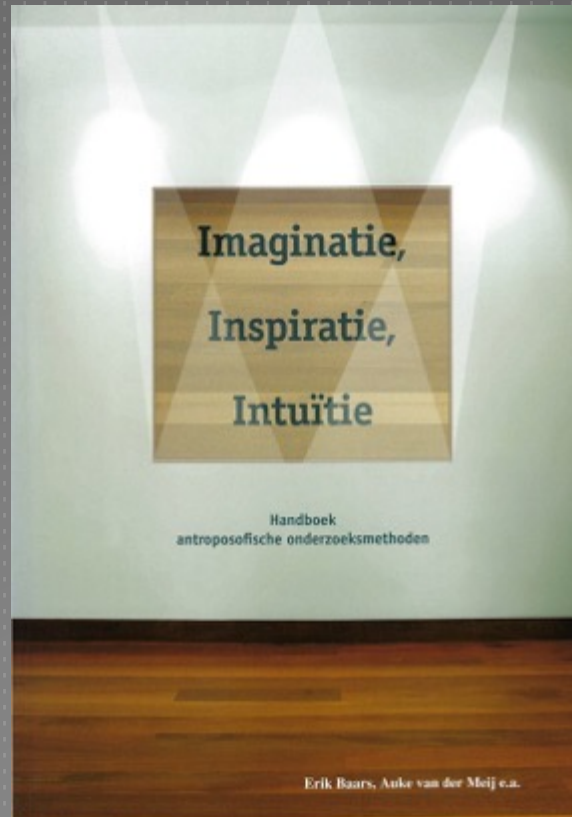
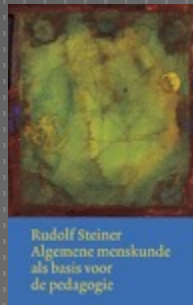
De filosofie van de vrijheid

- vrijdagen 28 april en 12 en 26 mei
met Pim Blomaard en Christine Gruwez

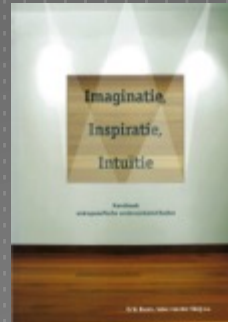
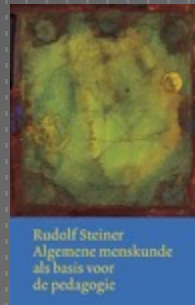
plaats: • Hiberniaschool, Volkstraat 40, 2000 Antwerpen, telkens van 20 tot 22u
bijdrage: • € 70,00 voor de hele jaarcyclus – betaling door overschrijving na aanmelding
• € 30,00 voor een blokje van drie – bij de eerste avond cash te betalen
aparte avonden kunnen niet gevolgd worden

vooraf aanmelden op het mail-adres: initiatiefgroep.antwerpen@antroposofie.be

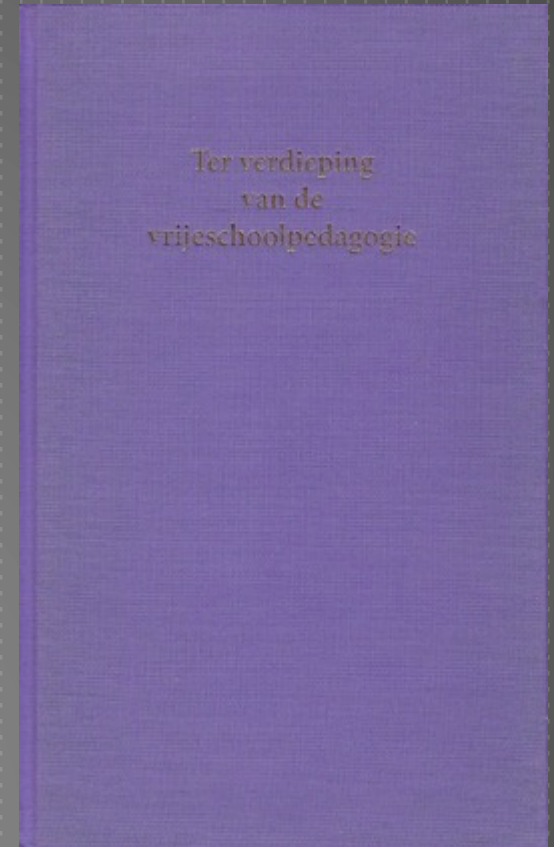
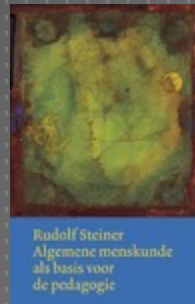
Antroposofie studeren

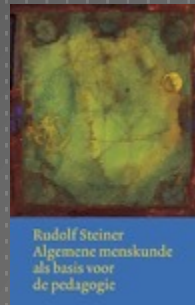
Antroposofie studeren

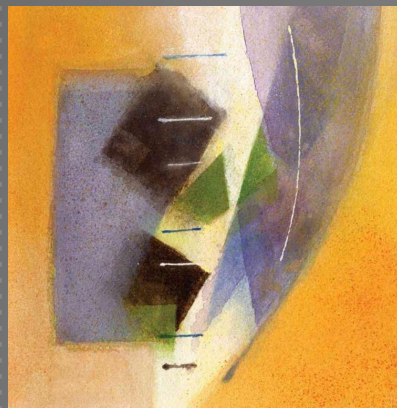
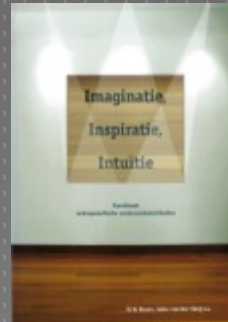
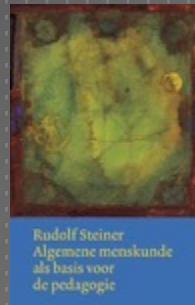
Antroposofie studeren

Antroposofie studeren

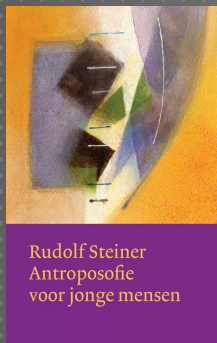
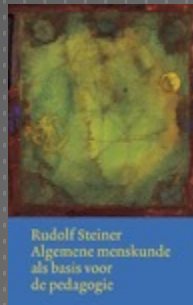

Antroposofie studeren

Rudolf Steiner
Antroposofie
voor jonge mensen

Antroposofie studeren

... is een kleurrijke bezigheid!

WORD LERAAR VANUIT DE **STEINERPEDAGOGIE !**

2022 - 2023

**EEN INTEGRALE OPLEIDING
OPGEBOUWD IN JAARMODULES**

Eerste jaarprogramma

Het eerste opleidingsjaar wordt over acht weekends (zaterdag 9u tot 18u – zondag 9u tot 13u) en twee vijfdaagse modules (zaterdag 9u – woensdag 13u, met of zonder overnachting) georganiseerd.

Inhoudelijk zullen de volgende thema's aanbod komen:

10 - 11 september 2022

De kunst van het lesgeven

8 - 9 oktober 2022

Fenomenologisch waarnemen en beeldend denken

29 oktober - 2 november 2022

Menskunde (3-, 4-, 7-ledig mensbeeld, ...),
5-daagse in Aalst

10 - 11 december 2022

De ontwikkeling van 0 tot 7 jaar

14 - 15 januari 2023

De ontwikkeling van 7 tot 14 jaar

4 - 5 februari 2023

De ontwikkeling van 14 tot 21 jaar

18-22 februari 2023

Biografisch werk: de kunstenaar in jezelf,
5-daagse in Turnhout

11 - 12 maart 2023

De twaalf zintuigen

22 -23 april 2023

Ontwikkelingsgerichte feedback

13 – 14 mei 2023

Terugblik en presentaties door de derde-
jaars

INFO EN INSCHRIJVEN

In juni komen alle vormen van het volgende schooljaar online. Inschrijven is steeds vooraf nodig en doe je via onze website: steinerscholen.be. Doorheen het schooljaar komen er af en toe nieuwe vormen of lezingen bij. Hou dus de website in de gaten en schrijf je in voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van onze updates, nieuwtjes en vorming tips: steinerscholen.be/nieuwsbrief

Meer info: www.steinerscholen.be
E-mail: info@steinerscholen.be
Tel: 03/213 23 33

INTERNATIONAAL AANBOD

International Campus Waldorf

Gratis online voordrachten over steinerpedagogie en didactiek
www.international-campus-waldorf.com

International Refresher Course Week

Internationale week in Kassel, ook met online sessies, Duits en Engels
31 maart tot 6 april 2023: de twaalfde klas
www.lehrerseminar-forschung.de/weiterbildung/internationale-fortbildung-oberstufe

Waldorf Upper-School International

Online training in een internationale context
www.e-learningwaldorf.de/waldorf-upperschool-international

11. World Teachers Conference

Een internationale week in Dornach, vol uitwisseling en verdieping van 10 tot 15 april 2023
www.goetheanum-paedagogik.ch/en/events/world-teachers-conference

federatie
steinerscholen

PEDAGOGISCHE BEGELEIDINGSDIENST

www.steinerscholen.be

VORMING EN OPLEIDING

2022 - 2023

federatie steinerscholen

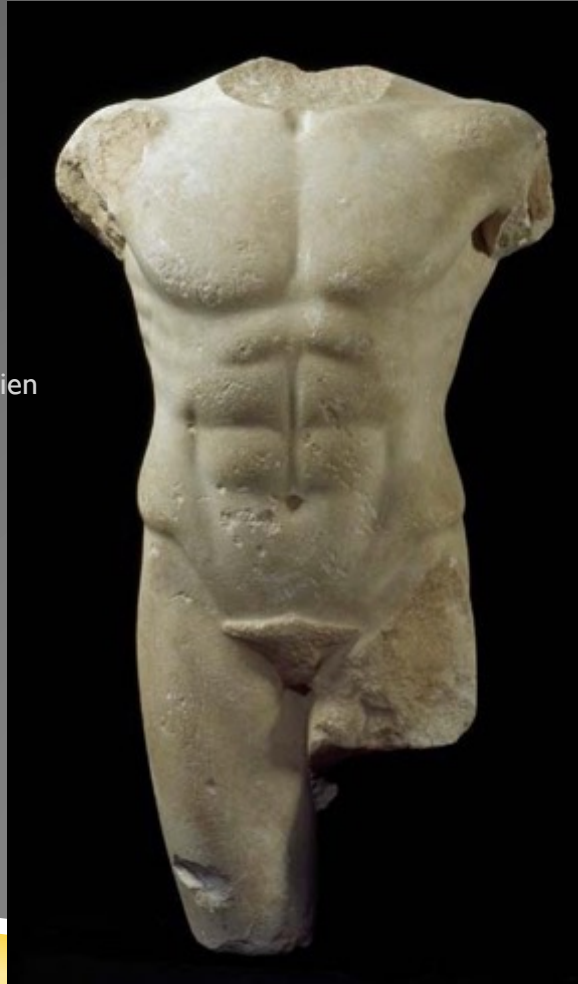
ARCHAÏSCHER TORSO APOLLOS

Wij kenden niet zijn ongehoorde hoofd,
waarin de oogappels rijpten. Maar
zijn torso gloeit nog als een kandelaar,
waarin zijn blik, alleen teruggeschoven,

standhoudt en glanst. Anders kon de boeg
van de borst je niet blinden en in het lichte draaien
van de lendenen kon geen glimlach gaan
naar dat midden, dat de verwekking droeg.

Anders stond deze steen misvormd en kort
onder de doorzichtige stolp van de schouders
en flikkerde niet als roofdierhuid,

en zou niet uit al zijn randen breken
los als een ster: want er is geen plek
die jou niet ziet. Je moet je leven veranderen.

Wir kannten nicht sein unerhörtes Haupt,
darin die Augenäpfel reiften. Aber
sein Torso glüht noch wie ein Kandelaber,
in dem sein Schauen, nur zurückgeschraubt,

sich hält und glänzt. Sonst könnte nicht der Bug
der Brust dich blenden, und im leisen Drehen
der Lenden könnte nicht ein Lächeln gehen
zu jener Mitte, die die Zeugung trug.

Sonst stünde dieser Stein entstellt und kurz
unter der Schultern durchsichtigem Sturz
und flimmerte nicht so wie Raubtierfelle

und bräche nicht aus allen seinen Rändern
aus wie ein Stern, denn da ist keine Stelle,
die dich nicht sieht. Du mußt dein Leben ändern.